

YURT ÖLÇÜSÜNDE İSKÂN PROBLEMİ
VE
BÖLGE = MEMLEKET PLÂNCILIĞI

(İskân Kanunu Tasarısı dolayısıyla)

I. GİRİŞ

Prof. Fehmi YAVUZ

Memleketimizde bilhassa İkinci Cihan Harbinden sonra başlamış olan sanayileşme, makinenin ziraate girmesi, köylü ile şehirli nüfus nisbetinin şehirli lehine değişmesi hareketleri yerleşme ile ilgili bazı prensiplerin kabulü zaruretini ortaya çıkarmıştır.

Garp memleketleri, başta İngiltere olmak üzere, bütün XIX. asır boyunca sanayilerini kurmuş, bunun neticesi olarak nüfus hareketlerine, köytü nüfus nisbetinin gerilemesine sahne olmuşlardır. Oralarda liberalizmin tesiri altında ve müdahalesiz gelişen bu hareket ilgili memleketleri muvazenesiz şehirleşme, lüzumsuz temerküz ve halli güç birtakım iktisadî, sosyal ve stratejik meseleler karşısında bırakmıştır.

Adı ister devletçilik, ister müdahalecilik olsun, az gelişmiş memleketlerde devleti iktisadî hayata karıştırmadan her hangi bir kalkınma tasavvur edilememektedir. İskân ve şehircilik bakımından bu müdahalenin, memlekette muvazeneli bir yerleşme, ziraatle sanayi arasında ahengin sağlanması amaçlarına yöneltilmesi gerekmektedir. Bu maksatla tesbit ve kabul edilecek objektif ölçüler hem bugünkü iskân işlerimizin selâmetle yürümesini sağlayacak, hem de gelecek nesillere, hataların tasahihi ile uğraşmak yerine, müsbet ve yapıcı işler başarmak fırsatını verecektir.

Yazının hazırlanmasında umumî meselelere fazla yer verilmiştir. Zira gerçekçede : «..... nüfusu 40 - 50 milyona erişecek yeni Türkiyemizin ana ve temel unsurlarını korumaya matuf bir kanun tedvin olunmuştur.» denilmektedir.

Tahlillerimiz tasarının bu maksadı sağlamağa yeterli olup olmadığını gösterecek ve sonuç bölümünde bir hükme varmak kolay olacaktır.

II. GENEL GÖRÜŞLER

A — İSKÂN ANLAYIŞI :

Hernekadar gerekçede : «Yeniden tanzim olunan bu kanun lâyihası uzun yılların tatbikatından elde edilen tecrübeler ve muasır hükümetlerin mevzuatı tetkik edilerek hasıl olan fikir ve müşahadelere müsteniden memleketimizin içinde bulunduğu iktisadî, kültürel ve sosyal şartlar, zaruretler ve ilerde hudusu muhtemel ihtiyaçlar, inkişaf dikate alınarak... tedvin olunmuştur.» denilmekte ise de, tasarı memleketimizde ve bütün dünyada iktisadî faaliyetlerle nüfus ve yerleşme hareketleri arasında görülen münasebetin maddelere aksettirildiği hissini vermemektedir.

Tasarıya hâkim olan zihniyete göre çeşitli sebeplerle iskân edilenler ziraat alanında müstahsil hale gelebileceklerdir; biraz da küçük sanatlara yer verilmiştir. Bu maksatla da ilgililere ziraat arazisi, dükkân ve natlara yer verilmiştir. Bu maksatla da ilgililere ziraat arazisi, dükkân veya dükkân yeri verilir. İskânı tarif eden 11 inci maddenin birinci paragrafını beraber okuyalım. «İskân bir aileye nüfus ve ihtiyacına göre müstemilâtiyle bir ev ve ayrıca çiftçilere yetecek miktarda arazi, sanatkâr, esnaf ve meslek erbabına dükkân veya dükkân yeri verilmesidir.»

Tasarıda yer almış olan bu tarif gereğince iskân çok istisnaî haller için akla gelmelidir. Asıl olan şartları hazırlamaktır. Hariçten gelen göçmen veya memleket içinde yer değiştiren vatandaş mevcut şartlardan faydalanmak suretiyle müstahsil hale gelmeli, daha doğrusu ailesini geçindirecek ve istikbalini garanti edecek gelir sağlamalıdır.

Gerekçenin muhtelif yerlerinde hazineye ait toprakların, cazip iskân mıntakalarının daraldığı, azaldığı kendilerine ev, arazi..... verilenlerin yerlerini beğenmiyerek *şu veya bu mülâhazalarla* mürettep yerlerinden ayrıldıkları zikredilmektedir.

Çeşitli denemelerle başarısızlığı görülmüş olan bir metodu takipte ısrar edilmemelidir. Altını çizmiş olduğumuz *şu veya bu mülâhazaların* iktisadî sebeplerini biraz araştıralım.

Mebzul bakir toprakları bulunan Avusturalya, Kanada, Brezilya gibi memleketlerde yeni çiftçi aileleri yaratmak ve bu maksatla toprak vermek doğru olabilir. Halbuki memleketimiz binlerle senedenberi meskündür. Topraklarımız mahduttur mevcut çiftçi ailelerimizin bile ihtiyacını karşılamamaktadır. Bir taraftan köklü çiftçi ailelerine mensup gençler toprak darlığı, ziraate makinanın girmesi yüzünden şehirlere akın ederken diğer yandan yeni çiftçi ailelerinin türemesini sağlayacak hü-

kümleri İskân Kanununa koymak pek doğru olmasa gerek. Bu bakımdan yeniden yaratılmak istenen çiftçi aileleri ortadan siliniyorlarsa şaşmamak gerekir. Hele tasarıda yer aldığı şekilde (M. 6) «Bu kanun hükümlerine göre iskân edilecekleri tertip edildikleri yerlerde» zecri polis tedbirleri ile 10 yıl oturmaya mecbur etmek İktisat Kanunlarına büsbütün yakını olur.

Küçük sanatlar için de aynı şeyi söylemek kabildir. Şehir ve kasabalarımızda halen mevcut olan küçük sanat erbabı makinanın rekabeti, yeni şartlar karşısında varlıklarını güçlkle koruyabilmektedirler. Bunların büyük bir kısmı dükkânsızdır, kirahk dükkân, işyeri bulmakta bile güçlük çekmektedirler.

Hal böyle iken İskân Kanunu ile yeni zanaat erbabının ortaya çıkmasına yardım etmek doğru olmaz.

Müsait şartlar hazırlamak, bol, ucuz kredi, ucuz kirali mesken, dükkân arzını sağlamak... Suretiyle, yer değiştiren vatandaşlardan bazılarının zamanla dükkân, ev, bağ, bahçe, tarla, atölye, fabrika sahibi olmaları daha müsbet ve devleti sonu gelmiyen lüzumsuz formalitelerden, müdahalelerden kurtaracak olan bir yoldur.

B — NÜFUS HAREKETLERİ :

1950 ile 1955 yılları arasında nüfusumuz yılda % 3 nisbetinde artmak suretiyle 20.947.188 den 24.111.778 e yükselmiştir. Bir an için artan nüfusun olduğu yerde kaldığını kabul etsek bile bu artış ortaya memleket ölçüsünde gıda, mesken, sağlık, eğitim, işbulma meseleleri çıkaracaktır. Halbuki :

1. Artış bütün vilâyetlerimizde aynı nisbette olmamaktadır.
2. Köylü nüfus artışı millî ortalama olan % 3 ün altında ve % 2,2 dir.
3. Şehirli nüfus artışı millî ortalama olan % 3 ün çok üstünde ve % 5,5 tur.
4. Köylü ve şehirli nüfus artışları bütün vilâyetlerde aynı nisbette olmamaktadır.
5. Kazalara doğru indikçe millî ortalamaların çok altında ve üstünde artışlara rastlanmaktadır.
6. Şehirli nüfus nisbetinde bir artış vardır. 1927 de nüfusumuzun % 24,1 i şehirlerde (kaza ve vilâyet merkezlerinde) oturuyordu. 1955 de bu nisbet % 28,4 e yükselmiştir. Aradaki fark olan % 4,3 28 yılın şehirleşme derecesini gösterir. Bu şehirleşmeyi 100 binden fazla nüfuslu şehirlerimizin sayı ve nüfus artışı ile izah et-

mek kabildir. Zira 1927 de 100 binden fazla nüfuslu yerlerde oturanların genel nüfusa nisbeti % 6,1 iken bu rakam 1955 de % 9,9 a yükselmiştir; aradaki fark % 3,8 dir % 3,8 ise % 4,3 e çok yakındır.

7. Memleketimizde bir tek milyonluk şehir vardır, İstanbul, 100 binden ve 50 binden fazla nüfuslu şehirlerin çeşitli bölgelere dağılışında da dikkati çekecek bir özellik vardır. Ege bölgesinde 1927 - 1955 sayımlarında 50 binden fazla nüfuslu şehirlerin sayısı bir olarak kalmıştır, İzmir. Karadeniz bölgesinin 50 binden yukarı nüfuslu ilk şehri 1955 sayımlarında ortaya çıkmıştır.

Nüfusumuzun hareket halinde olduğu, bilhassa İkinci Cihan Harbinden sonra memleketimizde sür'atli bir şehirleşmenin başladığı açıkça görülmektedir. Bu hareketin memleketimizin sosyal, ekonomik ve stratejik bünyesini sağlamlaştırarak şekilde olması gerekir. Şimdi bunu inceleyelim.

C — NÜFUS HAREKETİNİ KONTROL LÜZUMU :

1. Stratejik Zaruretler :

Şehirleşmenin memleketimizde mevcut büyük şehirlerin daha fazla büyümesi sonucunu doğurduğunu gördük. Bunun harp halinde ve memleketin müdafaası bakımından ortaya çıkaracağı tehlike aşikârdır. İlgili makamlar pasif korunma, Sivil savunma, plân ve programları hazırlıyorlar. Radyolarda halka çeşitli malûmat veriliyor. Tahliye, seyrekleştirme öğretiliyor. Büyük şehirlerimizin daha fazla büyümesi, diğer bir deyimle temerküz kendi haline bırakılmalı mıdır? Yüzbinlerin, sanayiin, sağlık, kültür, spor.... Tesislerinin muayyen yerlerde temerküzüne göz yumduktan sonra bunları bir tehlike anında nasıl seyrekleştirebiliriz, tahliye edebiliriz diye düşünmek mi doğru olur, yoksa nüfus hareketlerini kontrol ederek lüzumsuz ve tehlikeli temerküzleri önlemek mi? Biz ikinci metoddun daha yararlı olduğuna inanıyoruz.

Şehirleşmeye çok evvel başlamış, milyonluk şehirler kurmuş olan birçok memleketler stratejik zaruretler karşısında bir taraftan mevcut temerküzü hafifletmek, öte yandan yeni temerküzleri önlemek çarelerini aramaktadırlar. Biz ise şehirleşmemizin başlangıcında olduğumuz için bu alanda çok başarılı sonuçlar elde etmek fırsatına sahip bulunuyoruz.

2. İktisadi Zaruretler :

Birçok Avrupa memleketleri sanayilerini kurarken ziraati ihmal et-

mişler ve köylü nüfusla şehirli nüfus arasında bir muvazene kurma işine fazla önem vermemişlerdir, şimdi bu ahengi sağlamağa çalışıyorlar. Bizim bu işte çok dikkatli olmamız gerekiyor. Memleketin bütün kaynaklarından üstün bir randımanın alınması nüfusumuzun yurdun her tarafına ahenkli bir şekilde yerleşmesine bağlıdır. Ayrıca büyük merkezlerde çeşitli âmme hizmetlerinin maliyetlerinin ne kadar yüksek olduğuda bilinmektedir.

3. Sosyal Zaruretler :

Büyük şehirlerimizde mesken, su, trafik meselelerinin halli alanında büyük güçlüklerle karşılaşmaktadır. Zaman zaman gıda maddeleri sıkıntısı çekilmektedir.

İstanbul ve Ankara'da ilk okulların çift tedrisat yapması normal bir olaydır. Bu şehirlerde üç, hattâ dört devre tedrisat yapan ilk okullar bile vardır. Orta okullarla liselerden birçoğu da çift tedrisat yapma yoluna girmiş bulunuyorlar.

Okuldan dağılan çocukların boş zamanlarını kıymetlendirecek, terbiyelerinin bozulmasını önleyecek yeterlikte çocuk bahçeleri, açık veya kapalı spor salonları, kütüphaneler, kulüpler... de yoktur.

Nüfus hareketlerinin kontrol edilmemesi yüzünden saydığımız bu sosyal mahzurlar durmadan artmaktadır.

Bir de durumu büyük merkezlere nüfus gönderen kasaba, köy ve şehirler bakımından gözden geçirelim.

Birçok parlak hayallerle büyük merkezlere göç eden kimselerin büyük bir kısmı gecekonduarda, sefalet yuvalarında oturmağa, süflî işlerle uğraşmağa mecbur kalmak suretiyle hayal kırıklığına uğramakta ve bunlardan bazıları fena yollara sapmaktadırlar.

Bunların geldikleri küçük şehir, kasaba ve köyler ise atılğan, enerjik, kabiliyetli evlâtlarını kaybettiklerinden, memleket ölçüsündeki zarar katlı ve katmerli olmaktadır. Bu hareketin adına sosyal erozyon demek kabildir. Her yıl yurdun milyonlarla ton toprağının seller ve diğer tabii hâdiseler sonucu olarak akıp gitmesi yetmiyormuş gibi, birçok kabiliyetli kimseler de nüfus hareketlerinin bazı prensiplere göre kontrol edilmemesi yüzünden heder olup gitmektedirler.

D — NÜFUS HAREKETLERİNİ KONTROL İMKÂN VE VASITALARI:

Nüfus hareketlerini kontrol ederken polis tedbirlerinden, seyahat ve

ikamet hürriyetlerinin sınırlandırmaktan sakınmalı ve elverişli şartların hazırlanmasına önem vermelidir.

1. İktisadî Faaliyetlerin Kuruluş Yerini Kontrol :

Nüfus hareketleri iş imkânları ile çok yakından ilgilidir. Geçmişte olduğu gibi bugün de insanlar geçim, servet ve istikbal bakımlarından en ümitli görünen yerlere gitmenin yollarını aramaktadırlar. Atalar, «Doğduğun yere değil, doyduğun yere bak» demişler. Fakat yanlış, mübalağalı, hattâ bazan iğfal edici haber almalar sonucu olarak memleket ölçüsünde birçok zararlı sonuçların doğduğu da unutulmamalıdır. Bu bakımdan İş ve İşçi Bulma teşkilâtına büyük sorumluluklar düşmektedir. Fakat bizim asıl meşgul olmak istediğimiz yeni iş imkânlarının, iktisadî prensipleri de ihmal etmeden, memleket içinde dağılışına tesir etmektir.

Nüfusu sür'atle ve durmadan artan Ankara ve İstanbul gibi şehirler bakımından bu noktanın önemi büyüktür. Temerküzü kamçılacak her yeni kuruluş hakkında : «Acaba bunun hakikî kuruluş yeri burası mıdır? Aynı tesisi, işletmeyi memleketin başka bir yerinde kurarsak ne kazanırız, ne kaybederiz? sorularını sormalı ve tazyik gruplarının, bilhassa emlâk spekülâtörlerinin tesiri altında kalmadan bu sorulara objektif cevaplar aramalıdır.

Âmme sektörüne ve özel sektöre giren müessese ve işletmelerin kuruluş yerine tesir için uygulanacak metodlar arasında bir fark gözetilebilir.

a) Âmme sektörüne giren faaliyetler :

Etibank, Emlâk Kredi Bankası, Ziraat Bankası, Sümerbank, Şeker Şirketi, İşçi Sigortaları, Makina ve Kimya Endüstrisi gibi çeşitli iktisadî devlet teşekküllerinin ve kurumların çalışma plânlarını hazırlarken memleket ölçüsünde ve objektif esaslara göre hazırlanmış olan bir yerleşme ve temerküzü önleme plân ve prensibine uymaları çok zor olmasa gerektir. Buna Bakanlıkların ve devlet kara, hava, deniz yollarının, su işlerinin, PTT, nin çalışmalarını da ilâve edebiliriz. Açılacak çeşitli okul ve üniversitelerin, sağlık tesislerinin yerleri, Ziraat Vekâletinin.... çalışmaları kolaylıkla bu amaca yöneltilebilir.

Bütün bu çalışmaların çeşitli tazyiklere karşı koyabilecek ve objektif ölçülere göre hareket edebilecek bir merkez tarafından koordine edilmesi amaca doğru emin adımlarla yürümenin ana şartıdır.

b) Teşvik ve Muafiyetler :

Özel sektöre giren ekonomik, sosyal ve kültürel çalışmalarını zor kullanarak belli yönlere sevk etmek kolay olmaz ve tavsiye de edilmez. Muafiyet ve teşvik ile bu alanda başarılı sonuçlara ulaşmak mümkündür. Çeşitli vergi muafiyetleri veya indirimleri, kredi, döviz kolaylıkları, ucuz enerji temini ile özel sektöre giren ekonomik, sosyal ve kültürel çalışmaların kuruluş yerine tesir etmek kabildir.

2. Mesken Siyasetinin Rolü :

Memleket ölçüsünde bir mesken siyaseti kabul edilmiş ve bu siyasette hâkim olması gereken prensipler açıklanmış değildir. Aşırı temerküzü önlemeyi ve sosyal, ekonomik ve stratejik bakımlardan kuvvetli bir bünyeye sahip olmayı sağlayacak bir mesken siyasetine ihtiyaç vardır.

Memleketimizde 1970 e kadar her yıl 150 000 meskenin yapılması için bir plân hazırlandığını kabul edelim. Bu meskenlerin ne kadarı Ankara ve İstanbul'da, ne kadarı başka yerlerde yapılacaktır? Kredi ve malzeme yardımlarından kimler, hangi tip meskenler istifade edecektir, spekülâtif meskenler mi, sosyal meskenler mi? Köy meskenleri hangi prensiplere göre ele alınacaktır? Bu sorulara verilecek cevapları hazırlarken iskân, zararlı temerküzleri önleme, ziraat ve sanayi arasındaki ahengi sağlama yolunda çok başarılı adımlar atmamız mümkün ve zaruridir.

3. Büyük Şehirlerin Çekme ve Köylük Yerlerin İtme Kuvvetleri Arasında Bir Muvazene ve Ahenk Sağlanması :

Dünyanın her yerinde köylük yerlerden şehirlere doğru bir nüfus hareketi vardır. Köylük yerlerdeki yaşama ve çalışma şartlarını beğenmeyenler memleketimizde büyük şehirler istikâmetinde akına başlamış bulunuyorlar. Şehirlerin çekme kuvvetine paralel ve aynı yönde bulunan köylük yerlerin itme kuvveti bu akının sür'at ve ölçüsünü artırmaktadır. Şehirlerde açılan yeni iş alanlarının dışında, son yıllarda zararlı bazı çekme kuvvetleri de ortaya çıkmıştır. Emlâk spekülâsyonu ile gecekonduculuk bunların başında gelmektedir.

Ziraata makinenin girmesi köylük yerlerin itme kuvvetini artırmıştır.

Bir taraftan şehirlik yerlerin suni ve zararlı çekme kuvvetlerini, öte yandan köylük yerlerin itme kuvvetini hafifletmek suretiyle, bahis konusu akının kontrolü güç bir hal alması önlenmelidir.

4. Bölge Plâncılığı :

Bakanlıklar, Umum Müdürlükler kendilerine düşen hizmetleri daha kolay görebilmek için memleketi bölgelere ayırmışlardır. Bugünkü karışık bölge taksimatını kabul edilecek mülkî ve idarî bölge teşkilâtı ile bağdaştırmak meselesi üzerinde durulmalıdır. Bunun bir anayasa konusu olduğu muhakkaktır. Memleket vilâyetlerin üstünde ve adına genel valilik veya genel müfettişlik diyebileceğimiz 8-10 idarî bölgeye ayrıldığı takdirde, ekonomik faaliyetlerin kuruluş yerlerinin kontrolü, zararlı temerküzün önlenmesi, şehirlik yerlerin çekme ve köylük yerlerin itme kuvvetlerinin yumuşatılması ve bu kuvvetlerin memleketin sosyal, ekonomik ve stratejik bünyesini kuvvetlendirme bakımından en elverişli yönere çevrilmesi kolaylaşacaktır.

Ankara'nın devlet merkezi olması ile İstanbul'un karşısına Anadolu'da, kültür, spor, eğlence, sağlık merkezleri, iş imkânları ile yeni bir çekme merkezi çıkmıştır. Fakat Ankarada da âmme hizmetlerinin kalitesi düşmeğe, mesken sıkıntısı dayanılamıyacak kerteğe ulaşmaya başlamış, stratejik tehlike artmıştır.

Objektif ve ilmî çalışmalara dayanılarak kabul edilecek idarî ve mülkî bölgelerin inkişafa müsait 8-10 merkezi, Üniversiteleri, spor, sağlık tesisleri, eğlence yerleri, kültür merkezleri, iş imkânları ile temerküzü önleyecek çok önemli ve yeni birer süzgeç vazifesi göreceklerdir. Bu suretle âmme sektörüne ve özel sektöre giren ekonomik faaliyetlerin kuruluş yerini kontrol işi kolaylaşacak, her alandaki kalkınmanın takibi, hızlandırılması mümkün olacaktır.

Her bölgenin nüfus çekme imkânı veya nüfus fazlası, ilmî etüdlerle öğrenildikten sonra bir bölgenin kendi içinde veya çeşitli bölgeler arasında vukubulacak nüfus hareketlerine rasyonel bir istikamet vermek mümkün olacaktır. Suni tedbirlere başvurmak yerine şartları hazırlamak suretiyle iskân siyaseti takip etmek bakımından ekonomik faaliyetlerin kuruluş yerini bölge plâncılığı prensibine göre kontrol etmenin önemi çok büyüktür.

Bir misal verelim : Akdeniz bölgesinin nüfus kesafeti Karadeniz bölgesine nazaran çok düşüktür. Üstelik Akdeniz halkı yaz mevsiminde adeta denize küsmüş gibi sahilden yaylalara doğru göç eder. Kışın ise denizle hiçbir alış verişi olmaz. 1950 Ziraat sayımı neticelerine göre Akdeniz bölgesinde 307 şehirli, 349 köylü aile balıkçılıkla uğraşmaktadır. (İstatistik Genel Müdürlüğü yayını sene 1956, No: 371, sahife 14). Karadeniz bölgesinde bu rakamlar 2371 ve 4747 dir. Akdeniz bölgesinde kredi, malzeme, vasıta temini, turizm tesislerini geliştirmek, irili ufaklı

liman tesisleri meydana getirmek, ucuz, bol elektrik, soğuk hava depolarını sağlamak, yolları ile Karadeniz'in göç etmek isteyen halkı için bir çekme merkezi yaratılamaz mı? Karadeniz'den Akdeniz istikametine vukubulacak nüfus hareketi için bu iki bölgenin en müsait noktalarından sür'atli, ucuz tarifeli bir demiryolu ile bağlanması gerekir. Kara, hava ve deniz vasıtaları da bu işi kolaylaştıracak şekilde ayarlanmalıdır.

Görülüyor ki bölge plâncılığı memleket ölçüsündeki plânlı çalışmaların başarıya ulaşmasında da önemli bir rol oynayacaktır.

III. TASARI HAKKINDA BAZI MÜTALÂALAR :

Genel görüşlere ayırdığımız bölümde tasarıya hâkim olan iskân anlayışını tenkit etmiş ve iskânın suni tedbirlerle değil, gerekli şartları hazırlamak suretiyle yapılması tezini savunmuş bulunuyoruz.

Hükûmet teklifi ile muvakkat encümen tasarılarının birinci maddelerinde, üç grupta toplanan kimselerin Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünce hazırlanacak «*bir plân dahilinde*» ve ehemmiyet ve müstaceliyetlerine göre münasip mahallere tertip ve iskân edileceği» ifade ediliyor. Biz grup sayısını artırarak, tasarının kapsamı içine almak istediği kimseleri şöyle sıralamak istiyoruz.

Gruplar :

1. Nüfus kesafeti, toprak yokluğu veya verimsizliği hasebiyle naklen başka bölgelerde yerleştirilecekler;
2. Orman içinde yaşayıp ormana devamlı ve musirren zarar ika eden köyler,
3. Göçebe ve gezginci topluluklar,
4. Hükûmetçe vücade getirilecek büyük tesisler sebebiyle yerlerinin değiştirilmesi gerekli olanlar,
5. Hususî kanunlara göre iskân edilmek üzere başka yerlere kaldırılmasına İcra Vekilleri Heyetince karar verilenler,
6. Göçmenler ile bu tasarıda yazılı şartları haiz olan mülteciler.
Bunlara, tasarının kapsamına almadığı yedinci bir grup ilâve edebiliriz.
7. Yangın, su baskını, heyelan, çığ, kaya sukutu gibi jeolojik olaylar ve afetler sebebiyle yerlerinin değiştirilmesine zaruret hasıl olanlar.

Umumî hayata müessir afetlerden önce ve sonra alınacak tedbirler hakkında Nafia Vekâleti tarafından bir kanun tasarısının hazırlanmış olduğu hükûmet gerekçesinde zikredilmiştir.

Tetkikini yapmakta olduğumuz İskân Kanunu tasarısının kapsamı dışında kaldığı için son grupta meşgul olmayacağız. Ancak burada da ağaçlandırma, yapı sistemlerinin isabetli seçilmesi, itfaiye teşkilâtının takviyesi ve iyi organize edilmesi, afetlerle ilgili sigortaların geliştirilmesi, gerekiyorsa bazı yeni sigortaların kurulması gibi memleket ölçüsündeki tedbirlerle mahallî ve genel ölçüdeki sosyal yardımın bahis konusu olabileceğini zikretmekle yetineceğiz.

Bu altı grup hakkındaki görüş ve düşüncelerimizi açıklamadan tasarımın birinci maddesinde yer almış olan «*bir plân dahilinde* ve ehemmiyet ve müstaceliyetlerine göre münasip mahallere tertip ve iskân edilir» hükmü üzerinde duralım.

Altı grupta toplanan iskânı bahis konusu olanların bir plân dahilinde değil özellikleri göz önünde bulundurularak hazırlanacak plânlara göre iskân gerekir. Bu noktanın gerekçede çoğul (plânlar) kullanılmak suretiyle hâl edildiğini görüyoruz.

Yine birinci maddeye göre, plân veya plânlar Toprak ve İskân Umum Müdürlüğünce hazırlanacaktır. Sözü geçen Genel Müdürlük 9/5/1958 gün ve 7116 sayılı İmar ve İskân Vekâleti Kuruluş Kanunu ile bu Vekâlete bağlandığından tasarıya plânların İmar ve İskân Vekâleti tarafından hazırlanmasını belirtecek bir hüküm koymak kolay bir iştir. Bunun dahi maksadı sağliyaacağını sanmıyoruz.

Zira altı grupta topladığımız iskânı bahis konusu olanların durumu memleket ölçüsündeki ekonomik, sosyal, kültürel, stratejik problem ve prensiplerle, asayiş meseleleri ile ilgili bulunmaktadır.

- a) Plânlar kaç yıl için yapılacaktır?
- b) Altı grubun ehemmiyet ve müstaceliyet derecesi hangi ölçü kullanılarak takdir edilecektir?
- c) Münasip mahaller hangi kriterlere göre tesbit edilecektir?

Bu genel açıklamadan sonra, şimdi altı grupta ayrı ayrı ilgilenebiliriz.

1. Nüfus Kesafeti, Toprak Yokluğu veya Verimsizliği Hasebiyle Naklen Başka Bölgelerde Yerleştirilecekler :

Bu ifade ile sanki Karadeniz bölgesi tavsif edilmiştir. Bu bölge memleketimizin hakikaten en kesif nüfuslu ve toprağı en az olan yeridir.

Karadeniz bölgesinde makina ziraata çok az girmiştir. Bu yüzden bir nüfus hareketi de bahis konusu olamaz.

Ancak hükûmetin gerekçesinde de açıkça yer aldığı gibi : «Hazineye ait binalar kısmen satış suretiyle elden çıkarılmış, mühim bir kısmı şimdiye kadar gelen mübadil ve göçmenlere, teffiz veya âdi iskân suretiyle verilmiş, bir kısmı ise âmme hizmetine tahsis edilmiş olduğundan bugünkü mevcutları, bu kanunla derpiş edilen iskân mevzuunu karşılamaktan çok uzak bulunmaktadır.»

Millî Emlâkin yukarıda ifade edilen durumu karşısında, bu gruba girenlere, velev başka vasıtalarla temin etmek suretiyle olsun, gayri menkul vermenin doğru olmayacağı kanaatindeyiz. Bütün plânları memleket ölçüsündeki sistemli bir nüfus dağılımına, zararlı temerküzün bertaraf edilmesine yardım edecek şekilde hazırlamak bu grubun problemi ni halle yetecektir.

2. Orman İçinde Yaşayıp Ormana Devamlı ve Musirren Zarar İka Eden Köyler :

İfade aynen tasarının birinci maddesinden alınmıştır. İktisadî şartları göz önüne almadan, orman içinde yaşayan vatandaşları devamlı ve musirren suç işleme töhmeti altına sokmak ve bu yüzden nakilleri gerektiğini açıkça ifade etmekte isabet görmüyoruz. Devamlı ve musirren zarar ikâ etmek bahis konusu köyler için bir gaye değil, içinde buldukları iktisadî şartların bir sonucu olarak kabul edilmeli ve kanunda itham edici bir ifade yer almamalıdır. Ayrıca şu sorulara cevap aranmalıdır.

- Orman içinde kaç köy vardır ?
- Bu köylerin hepsi ormana devamlı ve musirren zarar ikâ etmekte midir ? Değilse zarar ikâ eden ve etmiyenlerin miktarı ne kadar ? Bu köyleri bir gruptan diğerine kim ve nasıl geçirecektir ?
- Devamlı ve musirren zarar ikâ etmenin kriteri nedir ?
- Bahis konusu olan köyleri orman içinden çıkarmak için kaç yıllık bir plân hazırlanacaktır ?
- Varsa, orman içinde kalması gereken köyler hangi kritere göre tesbit edilecektir ?

Görülüyor ki bazı veya bütün köyleri orman içinden çıkarırken birçok faktörleri göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Üstelik yakın veya uzak bir gelecekte memleket ölçüsünde plânlı bir ağaçlandırma ve

orman sahasını genişletme hareketine girişmeğe karar verirsek bu iş için lüzumlu olan insan gücünü nereden getireceğiz? sorusuna cevap aramak lâzımdır. (*)

Şu halde derhal yurt ölçüsünde bir ağaçlandırma seferberliğine girişirsek, orman içindeki köyleri sunî tedbirlerle çıkarma yerine, nesiller boyunca işe kovuşturmuş olacağız, bunun yanında memleketimiz ormanını sayısız nimetlerinden faydalanma durumuna girecektir.

3. Göçebe ve Gezginci Topluluklar :

Göçebelerle gezgincileri iki ayrı tâli grup olarak incelemek doğru olur. At canbazlığı, sepetcilik, çalgıcılık, falcılık, kalaycılık, elekcilik.... yaparak hayatlarını kazanan ve gezgin durumda olanların yerleştirilmesi emniyet ve asayişle fazlaca ilgilidir. Zira bunların ne zaman nerede bulunacaklarını bilmek ve izlerini kovalamak kolay olmaz. Bu sebepten gezgincilerin isimleri birçok şüpheli zabıta ve asayiş vakalarına karışır. Bunları ziraat arazisi, dükkân, ev vs. vermek suretiyle iskân etmenin yerinde olacağına kani değiliz. Bunları verilecek 5-10 sene gibi bir mehil içinde yerleşmeğe mecbur edecek, ondan sonra da çeşitli mevsimlere göre gitmek istedikleri yerleri takibe imkân verecek mevzuat çıkarmak, diğer genel mevzuattan faydalanmak suretiyle zararsız hale getirmenin mümkün olabileceğine kaniyiz. Üstelik bunların bir fonksiyonu olduğu, bir hizmet gördükleri de kabul edilerek, bu hizmeti hem kendileri, hem de müşterileri bakımından en iyi bir şekilde yapmaları için imkânlar aranmalıdır.

İkinci tali gruba giren göçebelerin durumu daha ciddidir. Bunlar hayvancılardır. Genel olarak memleketimizin Akdeniz ve Güney doğu bölgesinde yaşarlar. Yazın Toroslardaki yaylalara çıkarlar, kışın sahile, sıcak yerlere inerler.

Göçebelerin yaz ve kış mevsimlerini geçirdikleri yerler ve buralara gidip gelmek için takip ettikleri yollar asırlardanberi bilinmekte ve hemen hiç değişmemektedir. Bu husus göçebelerin suç teşkil edecek işlerden uzak kalmaları neticesini sağlar.

Göçebeleri tasarıdaki hükümler gereğince tarla, ev vs. vermek suretiyle iskâna çalışmak bizce sunî bir yol tutmaktır. Bunlar, sıhhi ve iktisadî sebeplerle yaylalara çekilmektedirler. Göçebeliği senelerle evvel

(*) Zira «memleket ormansızlık ve mevcut ormanları tahrip yüzünden, elden gidiyor» (Mühendislik ve Mimarlık Gazetesi, 10/7/1958, Sayı 49, s. 4).

bırakmış olanlar bile senenin 6-7 ayını yaylada geçirmek geleneğini bırakamıyorlar.

İçel vilâyetinin Erdemli kazasında yapmış olduğumuz bir araştırma bu hakikatı açıkça göstermektedir. Erdemli'ye 30 sene kadar evvel yerleştirilmiş olan üç göçebe grubu bugün bilhassa domates turfandacılığı yapmaktadırlar. Fakat turfanda işi Haziran başlarında sona erdiğinden sıcaklar başlayınca derhal 30-40 kilometre uzaktaki yaylalarına çıkıyor ve Ekim'e hattâ Kasım'a kadar yaylada kalıyorlar. Yazın Erdemli'de birkaç memurdan başka kimse bulunmuyordu.

Erdemli misalini bütün Akdeniz sahillerine teşmil etmek kabildir.

Sun'î tedbirlere başvurmak suretiyle iskân siyaseti takip etmek yerine gerekli iktisadî, sıhhî, kültürel şartları hazırlama yolu tutulmalıdır.

Akdeniz sahilinde yalnız göçebeler değil köy, kasaba ve şehirlerde oturanların büyük bir ekseriyeti de yaylalara çıkar. Hattâ bu bakımdan göçebelerin lehine bir fark vardır.

Göçebe olmyanlar yaylalarda pazar için müstahsil olmaktan çıkarak kendi ailelerinin ihtiyacını karşılayacak kadar sebze, meyve, hayvan yetiştirdikleri halde, göçebelerin yaylada geçirdikleri devre iç ve dış pazarlar için hayvan ve hayvan mahsulleri yetiştirme bakımından en verimli devreyi teşkil eder.

Şu halde şartları hazırlama yalnız göçebelerin iskânı bakımından değil bu sahilde yaşayan halkın müstahsil devresini uzatma bakımından da önemlidir. Hattâ Karadeniz bölgesinden vukubulacak nüfus hareketi bakımından da Akdeniz bölgesinde hazırlanacak şartların büyük önemi vardır. Bu şartları balıkçılığın, turizmin himayesi, bol, ucuz elektrik temini, irili ufaklı birçok soğuk hava depolarının, limanların yapılması, *Karadeniz'in Akdeniz'e ucuz tarifeli ve sür'atli bir demiryolu ile bağlanması*, kara, deniz, hava yollarının geliştirilmesi, güvenilir hastaneleri, üniversitesi ve teknik okulları, müzeleri, temiz eğlence yerleri ve iş imkânları ile bir bölge merkezinin ve ikinci üçüncü derecedeki merkezlerin, bölge plâncılığı esasına göre seçilip geliştirilmesi ve bütün bu işleri yaparken objektif ölçü ve esaslara riayet edilmesi şeklinde hülâsa edebiliriz.

Bütün bu işler yapılırken, Ziraat Vekâletinin uzmanları, asırlardan beri hayvancılığımızda en önemli rolü oynamış bulunan göçebelere fenni hayvancılığı öğretmelidirler.

4. Hükümetçe Vücade Getirilecek Büyük Tesisler Sebebiyle Yerlerinin Değiştirilmesine İhtiyaç Hasıl Olanlar :

Hükümet gerekçesine göre bu gruba girenler: «Yürdumuzun iktisaden kalkınmasını teminen hükümetçe vücade getirilmekte olan barajlar, fabrikalar, millî parklar, tayyare meydanları gibi büyük tesisler hasebiyle köyleri, arazileri istimplâk edilen» lerdir. Karayolları ve liman inşaatının şehirlerin büyümesinin sebep olduğu arazi kaybını da bunlara eklemek gerekir.

Meseleyi yalnız toprağından veya köyünden, bazı ahvalde her ikisinden mahrum kalanlar açısından incelemekle yetinmeyip şu üç yönden ele almak istiyoruz.

- a) Her yıl ziraî istihalden çıkarılarak kısırlaştırılan toprakların uzun devreler içinde tutacağı yekûn ve bu halin millî ekonomimiz için arzettiği tehlike,
- b) Toprağını kaybedenlerin durumu,
- c) İstimlâk için ödenen paraların bahis konusu tesisler için bir maliyet unsuru teşkil etmesi.

Bunların herbiri ile kısaca ve ayrı ayrı meşgul olalım.

a - Her yıl çeşitli ihtiyaçlar için onbinlerle dönüm arazi kısırlaştırılmaktadır. Bunu bir bakımı, iktisadî kalkınmanın kaçınılmaz bir sonucu saymak mümkündür. Fakat 5-10 yılın rakamları bir araya gelince millî ölçüde uğranılan kaybın küçümsenmiyecek derecede olduğu görülecektir.

Bahis konusu tesislerin büyük bir kısmı, bilhassa hava alanları, daban arazide, ziraate elverişli yerlerde kurulmaktadır. Ötedenberi yetiştirdiği meyve, sebze, üzüm.... ile şöhret almış olan, şehir ve kasabalarımızın kenarlarındaki bağ, bahçe ve bostanlar imar işlerine tahsis edilmek ve spekülâsyon konusu olmak suretile kısırlaştırılmaktadır. Her yıl çeşitli maksatlarla kısırlaştırılan kıymetli toprakların miktarını bilmiyoruz. Bunları öğrenmek için gerekli teşebbüslere biran evvel girişilmelidir.

Bahis konusu işler için toprağına ihtiyaç olduğunda şüphe yoktur. Ancak daha az kıymetli topraklar aramak suretiyle kıymetli ziraat topraklarının israfını önlemeğe çalışmak gerekmez mi?

İngilizler bütün memleket topraklarını ziraî kıymetlerine göre derecelendirmek ve imar işlerine elden geldiği kadar az kıymetli toprakları tahsis etmek suretiyle bu alanda çok başarılı çalışmalar yapmaktadırlar.

Biz de zaman kaybetmeden bu işle gerektiği kadar ilgilenmeğe başlamalıyız. Zira bu kaybedilen kıymetli toprakların yerine başkalarını koymak pek zor ve hattâ imkânsızdır.

b - Toprağını kaybedenlerin durumu :

Bilhassa baraj ve hava alanı inşaatında bir veya birkaç köy bazan tarlaları ile birlikte özel mülkiyetten çıkararak hazineye geçmektedir. Mülk sahiplerine gerekli tazminat veriliyor. Fakat ilgililerin ellerine geçen toplu paraları yeni bir yurt ve iş sahibi olmak için her zaman yerine harcadıkları iddia edilemez.

Öteyandan bilhassa barajlar enerji istihsalı, sulama ve su baskınlarından koruma maksatlarından birini, ikisini, hattâ üçünü sağlamak için yapılmaktadır. Bunun neticesi olarak çok geçmeden o civarındaki kasaba ve şehirlerde iş hayatının canlanacağını kabul etmek gerekir. Hattâ mülkünden mahrum olanların dağılmadan biran evvel müstahsil hale getirilmesi ve ailelerini geçindirecek gelir elde etmeğe başlayabilmeleri için, baraja komşu bazı kasaba ve şehirlerde yeni sanayi in geliştirilmesi plânlanmalıdır. Bu maksatlarla kurulacak şirketlere toplu istimlâk bedeli alanların katılması çareleri aranmalıdır. Barajların mümkün olduğu kadar kısa bir zamanda bitirilmesi bu maksatların sağlanmasına büyük ölçüde hizmet edebilir. Şu halde saydığımız şartlara riayet edildiği takdirde bu durumda olanların toprak, ev, dükkân... vermek suretiyle başka yerlere nakline ihtiyaç kalmamaktadır.

c - İstimlâk bedeli bahis konusu tesis için bir maliyet unsurudur :

Âmme idare ve müesseseleri, son yıllarda miktarı yüz milyonları aşan istimlâk bedeli ödemişlerdir. Yeni İstimlâk Kanunu istimlâk yolsuzlukları ile mücadeleyi hedef tutan hükümlerle doludur. Birkaç yıl evvel İstanbul'da kartvizitine «İstimlâk mütehassısı» ibaresini koyduran avukatlar türemiştir. Anadolu'da ve İstanbul'da avukatların, dâvâ vekillerinin kapu kapu, köy köy dolaşarak ilgilileri, teklif edilen istimlâk bedellerini kabul etmemeye teşvik ettikleri bilinmektedir.

Öteyandan Anayasa'nın açık hükümlerine rağmen birçok belediyeler istimlâk bedellerini peşin ödemekte güçlük çekmektedirler. Bazı belediyeler malî kaynaklarını istimlâk sırasında kurutmakta ve bu yüzden istenen tesisler meydana getirilememektedir. Yıkılanların yerine yenilerinin konmaması ise mesken, iş yeri, sıkıntısı yaratmakta ve bu alandaki mevcut sıkıntıları artırmaktadır. Bütün bu hususların incelemekte olduğumuz iskân konusu ile olan yakın ilgisi ortadadır.

5. Hususî Kanunlara Göre İskân Edilmek Üzere Başka Yerlere Kaldırılmasına İera Vekilleri Heyetince Karar Verilenler :

Gerekçede bu gruba ilgili herhangi bir açıklama yoktur. Bunların da toprak, mesken, dükkân verilmek suretiyle iskânını doğru bulmuyoruz; durumlarının genel iktisadî şartlar içinde mütalâası uygun olur.

6. Göçmenler ile Bu Tasarıda Yazılı Şartları Haiz Olan Mülteciler :

Genel olarak bu gruba girenlerin müstahsil hale gelmeleri, ailelerini geçindirecek gelir sağlamaya başlamaları için uzunca bir intikal devresine ihtiyaç olacaktır. Fakat bunların durumlarının da genel iktisadî şartlar içinde mütalâası isabetli olur.

Memlekete geldikleri zaman ilk yapılacak iş bunlarla emniyet, sağlık ve sosyal yardım bakımlarından ilgilenmektir. İş ve İşçi Bulma Kurumu iş temini hususunda bu gruba girenlerle yakından ilgilenmeli ve bu maksatla Genel Müdürlükte, İstanbul'da özel bölümler ihdas edilmeli, işçi parkları, misafirhaneler kurulmalıdır.

IV. SONUÇ :

A — GÂYENİN TESBİTİ :

Gaye 29/12/1956 tarihli Hükûmet gerekçesinde şöyle formüle edilmiştir. «Yeni İskân Kanunu bugün memleketimizin içinde bulunduğu iktisadî, kültürel ve sosyal şartlar, icaplar ve gelecekteki inkişaf nazarı dikkatle alınarak nüfusu 40 - 50 milyonu bulacak olan yeni Türkiye'mizin temel unsurlarını kurmaya ve hükûmetin kendine gaye edindiği müreffeh bir vatan yaratmak yolundaki sistemli ve azimli çalışmalarını geniş ölçüde tahakkuk ettirmeğe matuf bulunmaktadır.

Gâyenin iktisaden geri kalmış memleket damgasını silmek, asırların ihmalini telâfi etmek suretiyle müreffeh bir millet olarak insanlık camiası içindeki rolümüzü ifaya devam etmek olduğunda şüphe yoktur ve yukarıya aldığımız formül başka kelimelerle ifade etmek suretiyle İskân Kanununun geniş ölçüde bu gâyenin tahakkukuna matuf olduğunu tesbit ediyor.

Düşünen, duyan her Türk bu asıl gayenin tahakkuku için yaşayacaktır. Yapılacak iş bütün beşerî ve tabii kuvvetlerimizi bu gayenin tahakkukuna yarayacak şekilde organize etmek, seferber etmekten, diğer bir deyimle vasıta ve metodları isabetle seçmekten ibarettir.

Tesbit ve kabul ve tatbik edeceğimiz iskân politikası bahis konusu

gayenin tahakkukunda büyük ölçüde yardımcı ve müessir olabilir. Eldeki tasarıyı bu yönden kıymetlendirelim.

B — VASITA ve METODUN SEÇİLMESİ :

31/5/1957 tarihli Muvakkat Encümen mazbatasında : «... Hükûmetin yeni kanun lâyhasıyla hedef tutmakta olduğu gaye» beş grupta toplanmıştır. (Burada gaye ile vasıtanın birbirine karıştırıldığı anlaşılıyor). Beş grupta toplanan vasıtalar şunlardır :

1 — Gerek yurt dışından gelecek göçmenlerin, gerek yurt içinde toprak yetersizliği, jeolojik hâdiseler (+) dolayısıyla veya ormanlarımızı tahribattan korumak gayesiyle ormanlara musirren tahribatta bulunanların orman dışına nakillerinde iskân olunacakları sahalarda kendilerine tahsis olunacak toprak, arsa, ev vs. gibi her çeşit gayrimenkullerin borçlandırma yolu ile vâdeli olarak verilmesi,

2 — Yurt içinde her türlü iskâna müsait sahaların iklim, toprak ve saire bakımından esaslı bir etüde tabi tutularak iskân sahalarının tesbit olunması ve toprak hazırlıkları yapılması,

3 — İskânları yapılanların en kısa bir zamanda müstahsil vaziyete geçebilmeleri için bunların muhtaç oldukları ziraat ve sanat malzemesinin temini,

4 — İskân olunacakların ikamet edecekleri ev ve teferruatının yani anbar, otluk, ahır vesaire gibi barınma ve barındırma ihtiyaçlarının esaslı tetkikata müstenit tipler dahilinde hükûmet tarafından hazırlanması, yaptırılması ve bunların bedellerinin maliyeti üzerinden borçlandırılma suretiyle istihkâk sahiplerine verilmesi,

5 — Yapılacak iskânlarda, iskâna ayrılan sahada devlete ait arazi kâfi gelmediği takdirde 4753 sayılı kanun mucibince toprak temini ve saire.

Bu vasıtaları şöylece özetlemek kabildir : Maliyet üzerinden borçlandırma suretiyle gayrimenkul, alet ve vâsita temini yapılacak etüdlerle toprak hazırlanması, yeniden yapılacak anbar ahır vesairenin esaslı tetkika müstenit tipler dahilinde hükûmet tarafından yapılması.

Bütün bu işleri yapmak için bir fon tesis edilecektir. 40-50 milyonluk Türkiye'nin refahı ve iktisaden geri kalmış bir memleket olmaktan

(*) Jeolojik hâdiselerin başka bir tasarıda ele alınmış olduğunu yukarıda gördük.

kurtarılması gayesine ulaştırma bakımından bu vasıtaların çok cılız ve sun'î olduklarını tekrar izaha lüzum görmüyoruz.

Belki, bütün vasıtalar bunlardan ibaret değildir, burada yalnız iskânla ilgili olanlar bahis konusu edilmiştir denilebilir. Biz vatanımıza yerleşme hususunda kabul edeceğimiz prensip ve politikanın ve tatbikatla ilgili metodların, sosyal, ekonomik ve stratejik bünyemizi sağlamlaştırmak suretiyle müreffeh Türkiye idealine güvenle ilerleme bakımından çok önemli olduğuna kaniyiz. Bu maksadın tahakkukuna hizmet edecek olan kalkınma plânı ile bölge plâncılığı üzerinde biraz duralım.

C — GENEL KALKINMA PLÂNI ve BÖLGE PLÂNLAMASI :

Politikacılar arasında iktisadî plân var mıdır, yok mudur...? münakaşaları yapılmaktadır... Biz bu konuyu iskânla ilgisi yönünden ele almak istiyoruz.

Birkaç yerde sosyal, ekonomik ve stratejik bünyesi sağlam bir Türkiye'den bahsettik, lüzumsuz temerküzün mahzurlarını göstermeğe çalıştık. Sosyal ve ekonomik erozyon tehlikesini de hatırlıyalım.

İnsanlar şahısları hesabına en elverişli buldukları işlerde, yerlerde çalışmak ve yaşamak isterler. Şahsi menfaatların toplamının cemiyetin menfaatına eşit olmadığı belli olmuştur.

Cemiyetin menfaatını korumakla vazifeli bulunan yasama ve icra organlarının ise bu menfaatların neler olduğunu, nasıl ve hangi vasıtalarla sağlanacağını tesbit etmesi gerekir.

Bu tesbiti yaparken çeşitli tazyik gruplarının tesiri altında kalmamak ana şarttır. Bu ise tarafsız kimselerin hazırlıyacağı bir plânla tahakkuk ettirilebilir.

İskânın esası ekonomik, sosyal ve kültürel şartları hazırlamak suretiyle nüfus hareketlerine istikamet vermektir. Yer değiştireceklere gidecekleri bölgelerde iş sağlama bakımından, ekonomik faaliyetlerin kuruluş yerini kontrol etmenin önemi büyüktür. Bu kontrol memleket ölçüsündeki bir plâna göre yapıldığı takdirde maksada hizmet eder. Aksi takdirde çeşitli tazyik gruplarının tesiri altında ve her hâdise için yapılacak kontroller fayda yerine zarar verebilir.

Plânı yapmakla vazifelendirilecek heyet ciddi etüdler sonunda millî gelirin, beşerî ve fizikî imkânlarımızın, hariçten alınacak yardımların, kredilerin, muayyen bir devre içinde nasıl kullanılacağını tesbit edecek ve bütün bu işleri yaparken de hep sosyal, ekonomik ve stratejik bakımlardan sağlam bir bünyeye kavuşmamızı düşünecektir.

Bölge plâncılığı bu alandaki çalışmalarını büyük ölçüde kolaylaştırabilir.

Hülâsa nüfus hareketlerine sun'î tedbirlerle değil gerekli şartları hazırlamak suretiyle tesir edilmelidir. Türkiyeyi 8-10 bölgeye ayırmak, idarî taksimatı da buna göre ayarlamak tatbikatta büyük kolaylıklar sağlayacaktır. 8-10 bölge merkezi sağlık, kültür tesisleri, eğlence, spor yerleri, iş imkânları ile yeni birer cazibe merkezi olmak suretiyle zararlı temerküzleri önliyecek ve sosyal, ekonomik, stratejik bünyemizin sağlamlaşmasına büyük ölçüde yardım edecektir.